

Jinkixfu fdalijiet ta' struttura preistorika fi Xrobb l-Għaġin fi proġett li hu l-ewwel wieħed tax-xorta tiegħu

Stqarrija l 6 ta' Settembru 2022

Arkeologi ta' Heritage Malta identifikaw u bdew jikxfu fdalijiet ta' struttura preistorika fi Xrobb l-Għaġin, aktar minn mitt sena mill-ewwel investigazzjonijiet li kienu saru fuqhom. Il-fdalijiet se jiġu dokumentati u studjati u, jekk l-istudji juru li huwa possibbli, xi partijiet jistgħu anke jiġu maqlugħa biex ma jintilfux mal-irdum li jinsabu fuqu u li qiegħed iċedi. Dan huwa proġett partikolari li x-xorta tiegħu Malta qatt ma rat.

Tagħrif dwar il-proġett ingħata f'konferenza tal-aħbarijiet fuq il-post, indirizzata mill-Ministru għall-Wirt Nazzjonali, l-Arti u l-Gvern Lokali, Owen Bonnici; il-Kap Eżekuttiv ta' Heritage Malta, Noel Zammit; u Vincent Attard f'isem Nature Trust, li hija l-entità li għandha f'idejha t-tmexxija tal-Park ta' Xrobb l-Għaġin li minnu jiffirma parti s-sit.

Fil-bidu tas-seklu għoxrin, Temi Zammit u Thomas Ashby skavaw il-fdalijiet ta' struttura preistorika żgħira fi Xrobb l-Għaġin. Meta l-istruttura ġiet skavata, instab li kienet f'xifer l-irdum u li partijiet minnha kienu diġà waqgħu għal isfel. Għalhekk, il-ftit partijiet iddekorati li nstabu kienu nqalghu u l-istruttura reġgħet tghattiet bil-mod il-mod, aktarx b'mod naturali.

Il-proġett li qed jitwettaq bħalissa minn Heritage Malta huwa partikolari għax il-post fejn inbniet l-istruttura eluf ta' snin ilu, illum jinsab f'xifer irdum li qiegħed jiġġarraf. B'hekk il-proċess biex is-sit jiġi skavat mingħajr ma l-arkeologi jitpogġew f'periklu kien wieħed ikkumplikat. Ir-riċerkaturi kellhom jaħdmu marbutin ma' tower crane biex ikunu fiż-żgur f'każ ta' tigrif. Kien b'dan il-mod li, bejn Settembru u Diċembru 2021, l-arkeologi skavaw żewġ trinek twal biex jiġi identifikat il-post eżatt fejn tinsab l-istruttura. Fil-fażijiet preliminari ta' din il-ħidma, Heritage Malta kellha wkoll l-appoġġ tad-Direttorat tar-Restawr.

F'dan l-ewwel stagun ta' skavi ġew identifikati partijiet minn pavimenti u strutturi li, peress li ġew mikxufa biss fi trinek doġoq, ma setgħux jiġu mqabbla ma' partijiet speċifiċi tal-istruttura skont kif ippjantat minn Ashby. Għalhekk, id-Dipartiment tal-Iskavi Arkeoloġiċi fi ħdan Heritage Malta, li qiegħed imexxi dawn l-iskavi, din is-sena beda l-proċess biex iż-żona bl-aktar elementi interessanti tiġi skavata fi kwadranti.

Din is-sistema tat il-frott tagħha. Il-fdalijiet tal-istruttura issa ġew identifikati fiċ-ċert u bdew jerggħu jinkixfu ftit ftit wara iktar minn mitt sena mill-ewwel investigazzjonijiet fuqhom, biex sa fl-aħħar jiġu dokumentati – anke b'mod diġitali u virtwali. Sal-aħħar ta' dan l-istagun ta' skavi dawn il-fdalijiet se jsirilhom ukoll condition assessment li se jinforma d-deċiżjoni dwar jekk xi partijiet jistgħux jinqalghu biex jerggħu jinbnew xi mkien ieħor ġewwa l-park u b'hekk jinħelsu mill-qilla tal-baħar, li bil-mod il-mod qiegħda tiekoll l-irdum li fuqu jinsabu.

Il-Ministru Owen Bonnici qal li din hija holqa oħra minn hidma sħiha li twassal biex tingħata tifsira ġdida ta' aktar aċċessibbiltà għall-patrimonju Malti. Huwa faħħar id-dedikazzjoni tal-ħaddiema u spjega kif il-proċess sabiex is-sit jiġi skavat, mingħajr ma l-fdalijiet u l-ħaddiema jitpogġew f'periklu, kien wieħed ikkumplikat. Dan juri biċ-ċar id-dedikazzjoni u l-professjonalità tal-ħaddiema.

Noel Zammit iddeskriva l-proġett ta' Xrobb l-Għagin bħala wieħed ambizzjuż li għal darba oħra qed jagħmel ġieħ lill-hila u l-esperjenza li għandhom il-ħaddiema ta' Heritage Malta fl-oqasma rispettivi tagħhom u li jpoġġu lill-aġenzija fuq quddiem nett fis-settur tagħha. Huwa fakkar ukoll fil-fażijiet preċedenti ta' dan il-proġett, fejn kienu saru studji fil-fond li għenu biex iż-żona ta' riċerka tiġi identifikata aktar bir-reqqa u li kienu jinkludu remote sensing, studji ġeologiċi u studju ta' qiegħ il-baħar.

Vincent Attard qal li Nature Trust hija kuntenta hafna li dan is-sit importanti għall-istorja ta' pajjiżna jinsab propju f'dan il-park pubbliku. Il-fdalijiet li se jiġu salvati se jkunu wkoll esposti għall-mijiet ta' nies li se jżuru dan il-park li għandu għan rikreattiv u edukattiv u li jinsab fin-naħa t'isfel ta' Malta. It-tir hu li x-xogħol kollu jitlestha sal-aħħar ta' din is-sena biex dan il-post jerga' jitgawda mill-pubbliku bla ħlas.